

ФІЛОСОФІЯ ТА ПОЛІТОЛОГІЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ

ISSN 2663-0265 (print) ISSN 2663-0273 (online)

Journal home page: <https://fip.dp.ua/index.php/FIP>

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Володимир Олександрович ПЕРМІНОВ

Кандидат політичних наук,
доцент кафедри міжнародних відносин,
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара,
пр. Гагаріна, 72, Дніпро, 49010, Україна

E-mail: finstruk@ukr.net,

Антон Євгенійович ВАЛУЄВ

Аспірант 1 року навчання
кафедри міжнародних відносин,
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара,
пр. Гагаріна, 72, Дніпро, 49010, Україна

E-mail: valuev8anton@gmail.com,

УДК 327+341(24)

**ЗАГРОЗИ ТА ВИКЛИКИ СУЧАСНОЇ СВІТОВОЇ АРХІТЕКТУРИ БЕЗПЕКИ
ТА РОЛЬ НАТО**

Received 17 May 2023; revised 24 June 2023; accepted 30 June 2023

DOI: 10.15421/352320

Анотація

В рамках статті досліджуються питання загроз і викликів сучасної світової архітектури безпеки, місце та роль НАТО в цьому питанні. Особлива увага приділяється питанню російської агресії проти України. Вивчається питання категорії «безпека» і надається визначення – «підтримувати міжнародний мир та безпеку та вживати ефективних колективних заходів для запобігання та усунення загрози миру та репресіям». Розглядаються принципи міжнародної безпеки, зокрема: заснування мирного співіснування; забезпечення пропорційної безпеки для кожної держави тощо. У статті виявлені головні прийоми підтримки міжнародної безпеки, зокрема: двосторонні договори про збереження взаємної безпеки між країнами, що мають спільні інтереси; об'єднання держав у багатосторонні спілки; світові міжнародні організації, регіональні об'єднання та інститути для забезпечення міжнародної безпеки; роззброєння, лібералізація та гуманізація міжнародного політичного порядку, встановлення панування права у міжнародних відносинах. Виокремлені два підходи до забезпечення безпеки: 1) охоронний – ґрунтується на силовій зверхності та можливості нав'язування своєї волі іншим; 2) конкурентний – декларуючи не лише небажаність, але навіть неприпустимість застосування сили у спілкуванні держав, все ж таки припускає опору на силу та здатність дати ефективну відповідь будь-якому агресору. В статті досліджуються сучасні виклики міжнародної безпеки: 1) динамічність технічного та інформаційного прогресу; 2) політичні маніпуляції питаннями миру та безпеки в окремих регіонах – основна характеристика зовнішньої політики Росії; 3) економічні кризи та слабкість соціальних систем. Детально розглядаються наслідки війни, яку розв'язала Російська Федерація, на Україну, зокрема, і весь світ, в цілому. Надається характеристика країн-членів НАТО в цьому конфлікті.

Ключові слова: *російська агресія проти України, підтримання міжнародного миру та безпеки, принципи міжнародної безпеки, роззброєння, політичні маніпуляції.*

**THREATS AND CHALLENGES OF THE MODERN GLOBAL SECURITY ARCHITECTURE
AND THE ROLE OF NATO**

Abstract

The article examines the issues of threats and challenges of the modern global security architecture, the place and role of NATO in this matter. Special attention is paid to the issue of Russian aggression against Ukraine. The issue of the “security” category is studied and a definition is provided - “to maintain international peace

and security and to take effective collective measures to prevent and eliminate threats to peace and repression. ” The principles of international security are considered, in particular: the establishment of peaceful coexistence; provision of proportional security for each state, etc. The article identifies the main methods of supporting international security, in particular: bilateral agreements on maintaining mutual security between countries with common interests; unification of states in multilateral unions; world international organizations, regional associations and institutes to ensure international security; disarmament, liberalization and humanization of the international political order, establishing the rule of law in international relations. Two approaches to ensuring security are distinguished: 1) security - based on power supremacy and the possibility of imposing one's will on others; 2) competitive - declaring not only the undesirability, but even the inadmissibility of the use of force in the communication of states, nevertheless assumes reliance on force and the ability to give an effective response to any aggressor. The article examines modern challenges of international security: 1) dynamism of technical and informational progress; 2) political manipulation of issues of peace and security in certain regions - the main characteristic of Russia's foreign policy; 3) economic crises and weakness of social systems. The consequences of the war, which was unleashed by the Russian Federation, on Ukraine, in particular, and the whole world, as a whole, are considered in detail. The characteristics of NATO member countries in this conflict are provided.

Keywords: *Russian aggression against Ukraine, maintenance of international peace and security, principles of international security, disarmament, political manipulation.*

Постановка проблеми.

Сьогодні ми стикаємося з набагато ширшим спектром загроз, ніж у минулому. На сході Росія стала більш наполегливою завдяки незаконній анексії Криму та дестабілізації всієї території України, а також збільшенню військового потенціалу поблизу кордонів НАТО. На півдні ситуація з безпекою на Близькому Сході та в Африці погіршилася, що спричинило людські жертви, підживлюючи масштабні міграційні потоки та надихаючи терористичні атаки.

НАТО реагує на це зміцненням своєї позиції стримування та оборони, а також підтримкою міжнародних зусиль із забезпечення стабільності та зміцнення безпеки за межами території НАТО. Ми також стикаємося з розповсюдженням зброї масового знищення, кібератаками та загрозами постачанню енергії, а також екологічними проблемами, що мають наслідки для безпеки.

Ці виклики надто великі, щоб одна країна чи організація могла впоратися самостійно, тому НАТО тісно співпрацює зі своєю мережею партнерів, щоб допомогти впоратися з ними.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Питання міжнародної безпеки досліджується багатьма вченими. Серед науковців можна виділити В.Ю.Константинова,

В.М.Грубова, П.Галаку, О.Гречанінова, М.Г.Капітоненка, Р.А.Кривоноса та інших. Окремо підкреслимо роботи О.Іжака, І.Іжніна, Т.Мельника, Т.В.Чеховича.

Мета статті.

Дослідити загрози та виклики сучасної світової архітектури безпеки та роль НАТО в їх подоланні.

Виклад основного матеріалу.

Категорія «безпека» (і пов'язані з нею поняття) є однією з найбільш суперечливих у теорії міжнародних відносин. Залежно від концептуальних, і, навіть, політичних та ідеологічних пріоритетів конкретного вченого підходи до трактування цього постулату сильно розходяться. У першій статті Статуту ООН було сформульовано сучасне розуміння міжнародної безпеки, що визначає її основне завдання: «Підтримувати міжнародний мир та безпеку та вживати ефективних колективних заходів для запобігання та усунення загрози миру та репресіям, актів агресії чи інших порушень миру, та мирне переслідування міжнародних суперечок чи ситуацій згідно із принципами справедливості та міжнародного права, залагодження чи вирішення міжнародних суперечок чи ситуацій, які можуть призвести до порушення миру» [Статут Організації Об'єднаних Націй].

Принципи міжнародної безпеки передбачають:

- заснування мирного співіснування в ролі загальнозначущого елемента міжнародних відносин;

- забезпечення пропорційної безпеки для кожної держави;

- створення ефективної застави у військовому, політичному, економічному та гуманітарному аспекті;

- перешкоджання гонки озброєнь у космічному просторі, анулювання всіх експериментів ядерної зброї та повне її знищення;

- об'єктивне дотримання суверенних прав кожного народу;

- політичне врегулювання міжнародних конфліктів та регіональних міжусобиць;

- зміцнення довіри між країнами;

- створення результативних методів запобігання міжнародному тероризму;

- усунення геноциду, апартеїду, напрямів фашизму;

- знищення з міжнародного досвіду всіх різновидів дискримінації, відступ від економічних блокад та санкцій (без рекомендацій світової спільноти);

- закріплення нової економічної структури, надання рівноцінної економічної безпеки всіх держав [Мельник 2020].

Головними прийомами підтримки міжнародної безпеки є:

- двосторонні договори про збереження взаємної безпеки між країнами, що мають спільні інтереси (договір про без'ядерну зону в південній частині Тихого океану; Резолюції Ради Безпеки ООН; Міжнародний кодекс поведінки щодо постачання зброї, добросусідських відносин, стабільності, безпеки та співробітництва в Південно-Східній Європі тощо);

- об'єднання держав у багатосторонні спілки (МЕРКОСУР; АСЕАН; ОПЕК; G-20 тощо);

- світові міжнародні організації, регіональні об'єднання та інститути для забезпечення міжнародної безпеки (ООН; НАТО; АНЗЮС тощо);

- роззброєння, лібералізація та гуманізація міжнародного політичного порядку, встановлення панування права у міжнародних відносинах [Чехович 2013].

Можна виокремити два підходи до забезпечення безпеки. Перший підхід (охоронний) ґрунтувався на силовій зверхності та можливості нав'язування своєї волі іншим. Протягом багатьох століть сила, військова перевага служили державі для самозахисту та для нападів. Чим сильнішою була держава з військової точки зору, тим менше було шансів, що вона зазнає нападу інших держав; сила давала можливість завоювання сусідніх територій, зменшуючи тим самим ризик нападів ззовні, та усунення будь-яких заворушень, повстань усередині держави. Другий підхід (конкурентний), декларуючи не лише небажаність, але навіть неприпустимість застосування сили у спілкуванні держав, все ж таки припускав опору на силу та здатність дати ефективну відповідь будь-якому агресору.

Безпека – найактуальніше питання для всіх суб'єктів міжнародних відносин. 24 лютого 2022 року показало не лише нашій державі, а й всьому світові, що загрози сучасного світу – це мультизагрози, це комбінація воєнної агресії та кібератак найближчих сусідів, так званих «братів».

Отже, сучасними викликами міжнародної безпеки є:

- 1) динамічність технічного та інформаційного прогресу. Сучасні інформаційні технології є невід'ємною частиною життя кожної людини. Безперечно, інформаційні технології також мають важливе значення для розвитку державних систем. Сучасний технічний прогрес не стоїть на місці, проте всі його здобутки можуть приносити як користь сучасному суспільству, так і негативно впливати на розвиток міжнародного миру та правопорядку – кібератаки Росії в російсько-українській війні тому є яскравим прикладом;

- 2) політичні маніпуляції питаннями миру та безпеки в окремих регіонах – основна характеристика зовнішньої політики Росії. Незважаючи на те, що з моменту створення багатьох міжнародних організацій у міжнародному суспільстві спостерігається загальний курс на активізацію міжнародного співробітництва в різних сферах, не можна однозначно говорити про те, що між окремими державами повністю відсутні розбіжності. Нині спостері-

гається негативна тенденція використання регіональних ситуацій, пов'язаних з окремими аспектами забезпечення миру та безпеки, у політичних цілях. Одні держави підтримують збройні конфлікти на тих територіях, які фактично ніяк не пов'язані з ними, мотивуючи це пропагандою невтручання у внутрішні справи таких територій з боку третіх держав;

3) економічні кризи та слабкість соціальних систем [Шелест 2021].

Російська агресія проти України сколихнула весь світ. Це почуття фатальності перейшло в реакцію на початок війни – реакції за масштабами та інтенсивністю з глобальними наслідками, яких не спостерігали протягом десятиліть або, як дехто заперечить, не спостерігали з часів Другої світової війни. Західні держави приєдналися і різко засудили дії Росії. НАТО відродилося, і навіть ЄС оголосив про посилення оборонної та військової співпраці між своїми членами. Подібні події змусили спостерігачів запитати, чи глобальна політика стала не лише більш конфронтаційною, але й підпорядкованою формуванню геополітичних блоків. Інші запитували, чи вийде з війни новий світовий порядок.

Проте сама війна також мала більш прямий вплив на глобальну безпеку та стабільність. Стратегічне використання державами історичних наративів, дискурсу та інформації маніпулювало розумінням громадянами подій і створювало невизначеність і незахищеність. Це також викликало сильні емоції серед політичних лідерів і громадян, зокрема, страх ядерної війни. На військовому рівні діяльність, пов'язана з кібернетичною системою, особливо з боку хакерів, сприяла підвищенню складності. Також стало зрозуміло, що цивільні актори в космосі, такі як SpaceX або цивільні супутникові зображення, можуть відігравати важливу роль у державах, які ведуть війни, та інших державах, які офіційно перебувають у стані миру. На невійськовому рівні війна також призвела до великих потоків біженців і збільшенню можливостей для транснаціональної організованої злочинності.

На дипломатичному рівні політична напруженість підірвала діалог з питань, які безпосередньо не стосуються війни. Відповідно,

багато політичних лідерів, політиків та аналітиків описали війну між Росією та Україною як переломний момент. Інші називали війну переломним моментом у світовій політиці, подібно до кінця холодної війни або нападів на Всесвітній торговий центр і Пентагон у вересні 2001 року, які призвели до глобальної війни з терором. Інші говорять про появу нової ери в глобальній політиці та безпеці. Це відповідає тому, що канцлер Німеччини Олаф Шольц назвав «Zeitenwende» («Поворотний Момент») [Левченко 2022]. Проте неочевидно, наскільки війна між Росією та Україною насправді змінює глобальну політику та безпеку. Чи війна лише посилює тенденції, які існували до її спалаху. Чи це просто результат, а не причина поточних трансформацій, що відбуваються. Чи є його наслідки системними та далекосяжними як географічно, так і часово, чи вони надмірно роздуті й незабаром розглядатимуться як регіональне питання європейської безпеки. Який конкретний вплив має війна на різні сфери міжнародного миру та безпеки.

Дехто скаже, що це тому, що Володимир Путін є надзвичайно ірраціональним актором, який пішов на війну, ґрунтуючись на спотвореній імперській фантазії, яка заперечує саме існування України як суверенної держави. Інші стверджували б, що ми не повинні дивуватися вторгненню, оскільки Росія є ревізійською державою, яка незадоволена поточною архітектурою європейської безпеки та реагує на постійне розширення НАТО до своїх кордонів після закінчення холодної війни.

Регіональна зовнішньополітична стратегія Росії є центральною як для початку конфлікту в Україні у 2014 році, так і для його погіршення у 2022 році. Останніми роками Росія зосередилася, насамперед, на запобіганні інтеграції країн, які раніше перебували під радянським впливом, до ЄС і НАТО, одночасно зміцнюючи свою роль у Центральній Азії та відносини з Китаєм. Вторгнення в Україну є реакцією на цей прогресивний перехід від статусу цієї країни як буферної зони до статусу країни, яка прагне стати членом ЄС і НАТО, а також попередженням її сусідам щодо економічного, енергетичного та геополітичного впливу.

літичного впливу Росії на них. Таким чином, щоб подолати поточні та майбутні геополітичні виклики, західні держави, швидше за все, переосмислять свої зовнішньополітичні стратегії на основі усвідомлення того, що загрози, які представляють Китай і Росія, не можуть бути ізольовані одна від одної.

Всупереч підходу, що використовували досі США, більшість європейських країн прагнули продовжувати діалог з Росією з питань, пов'язаних з Україною, та з інших питань, що становлять взаємний інтерес, визнаючи, що компроміс між їхніми конкуруючими інтересами доведеться знайти.

Ці все більш конфліктні відносини між Заходом, з одного боку, і Росією та Китаєм з іншого боку, включатимуть кілька елементів:

1) економічна війна: як продемонструвала спроба Заходу завдати шкоди російській економіці у відповідь на вторгнення в Україну за допомогою різноманітних фінансових заходів, включаючи накладення санкцій як на урядовців, так і на так званих олігархів; заморожування резервів російського Центрального банку; запровадження широкомасштабних кампаній бойкоту торгівлі та інвестицій; і призупинення процесу долучення Росії до системи банківських операцій SWIFT;

2) енергетична безпека: залежність Європи від російських енергоносіїв протягом тривалого часу була джерелом вразливості, а також інструментом торгу та помсти для обох сторін. Наприклад, Росія відповіла на санкції Заходу, припинивши постачання газу до деяких європейських країн, а ЄС, у свою чергу, пообіцяв більше не купувати енергоносії у Росії;

3) продовольча безпека та криза поставок металів: Росія та Україна виробляють 30 % світових поставок пшениці, але після того, як Росія почала вторгнення в лютому, експорт впав, а ціни різко зросли, що призвело до конкуренції за глобальне зерно. Подібним чином різко впав експорт сталі та інших важливих металів з обох країн, що призвело до серйозних наслідків для глобальних ланцюгів поставок;

4) ідеологія та дезінформація: націоналістична пропаганда та інформаційна війна

стали основною частиною сучасного конфлікту, як продемонструвала поточна криза. І Росія, і Захід значною мірою покладаються на те, що малюють один одного ідеологічними ворогами;

5) підрив згуртованості альянсів: конфлікт інтересів ускладнить альянсам можливість залишатися міцними та стабільними, що призведе до загострення потенційних майбутніх криз [Шелест 2021].

На жаль, конфлікт в Україні продемонстрував, що жоден із існуючих безпекових форумів не здатний самостійно вирішити подібні кризи. Хоча значна частина розбіжностей між Росією та Заходом пов'язана з військовим тиском і відсутністю гарантій безпеки, деякі з них пов'язані з більш екзистенціальними, фундаментальними переконаннями, які можна вирішити лише шляхом широкого діалогу.

Постійні погрози Росії застосувати ядерну зброю проти країн НАТО у разі їхнього втручання у війну, а також пошуки виправдань для застосування (тактичної або малопотужної) ядерної зброї проти України серйозно сприяли підвищенню рівня ядерного ризику. Цей ризик був посилений сукупністю факторів. По-перше, неоднозначність російської ядерної доктрини 2020 року, яка б виправдовувала використання ядерної зброї у разі «екзистенціальної» загрози проти держави, без уточнення, чи буде це включати загрозу проти режиму; крім того, вона дозволила б використовувати ядерну зброю навіть проти неядерної держави у разі її асоціації з ядерною державою (військова підтримка НАТО) або застосування нею зброї масового знищення (звідси «фальшивий прапор» російських звинувачень підготовки України до отримання ядерної зброї та застосування хімічної чи біологічної зброї). По-друге, російські ядерні навчання та демонстрація можливостей (гіперзвукова ракета «Кінжал», міжконтинентальна ракета «Сармат» тощо), які можуть не лише посилати сигнали, а й призводити до непорозумінь, помилкових тривог, ненавмисної ескалації, випадкових чи несанкціонованих запусків тощо. По-третє, потенційне руйнівне використання нових технологій, таких як кібервійна, штучний інтелект для автономних систем зброї або

протисупутникова війна, що може вплинути на системи управління ядерною зброєю.

Крім того, призупинення американо-російського діалогу про стратегічну стабільність, який розпочався в результаті Женевського саміту в червні 2021 року, створює серйозну прогалину в комунікації та переговорах, зокрема, щодо договору-наступника Нового договору про СНО (Договір між Російською Федерацією та Сполученими Штатами Америки про заходи щодо подальшого скорочення та обмеження стратегічних наступальних озброєнь), термін дії якого закінчується в 2026 році. Проведення звичайних інспекцій згідно з цим Договором також, безумовно, постраждає. Зустріч у січні 2022 року, на якій обидві сторони могли обговорити проблеми безпеки одна одної, напруженість навколо України – не зупинила російське вторгнення. У післявоєнний період він, безперечно, залишатиметься вирішальною структурою для таких дискусій разом з іншим відповідним форумом – ОБСЄ [Цой 2023].

Насправді інші держави, що володіють ядерною зброєю, і Росія були єдині у своїй спільній відмові від будь-яких конкретних кроків у напрямку ядерного роззброєння, зменшення ядерної небезпеки та зниження цінності ядерної зброї, яка може служити стимулом до проліферуючих держав.

Російське вторгнення в Україну прямо кидає виклик порядку безпеки, встановленому західними демократіями після Другої світової війни, сказав Едвард А. Колодзей, почесний професор політології Університету Іллінойсу Урбана-Шампейн та експерт з міжнародних відносин і глобальної політики [Іжак 2021]. По суті, президент Росії Володимир Путін вимагає місце за столом у визначенні європейської безпеки на рівні з західними демократіями. Виходячи з власних заяв Путіна, він прагне не що інше, як розпуск НАТО та ЄС для просування безпеки та економічних інтересів Росії. Нападаючи на Україну, він робив ставку на те, що Захід не відповість на російську агресію проти держави, що не входить до НАТО, так само як Захід переважно опирався відповіді на російську агресію за кордоном після того, як вона вторглася в Республіку Грузія в 2008

році та на Донбас в Україні в 2014 році, під час повернення Криму до складу Росії.

Важливим аспектом діяльності НАТО на сучасному етапі є те, що її фундаментом беззаперечно стали цінності. За часів «холодної війни», не дивлячись на задекларовані статутні цілі, основним у функціонуванні Північноатлантичного Альянсу були інтереси. Таку закономірність не буде важко прослідкувати на прикладі військових та, користуючись сучасною термінологією, «гібридних» операцій у В'єтнамі, Камбоджі, Афганістані тощо. Невдачі (почасти відверта) зазначених дій багато в чому була неминучою саме через ціннісну неспорідненість вказаних держав і країн НАТО. Водночас саме такі операції Альянсу породили антизахідні настрої у багатьох регіонах світу. Настрої, які зазвичай детерміновані не глибоким розумінням власних інтересів та усвідомленням реальних можливостей і відповідних перспектив, втім лише чинниками емоційного характеру, які підхоплюються і активно поширюються серед далеких від геополітики та геостратегії народних мас за допомогою сучасних інструментів пропаганди.

Натомість, для підживлення згаданих антизахідних настроїв активно використовується теза про зацікавленість країн НАТО у «ресурсах» інших регіонів світу. Слово «ресурси» саме тому написано у лапках, що у подібних випадках певна конкретика може бути відсутня, мова йтиме про абстрактні «ресурси», причому в такому ключі, немов би «ресурси» після умовних військових операцій Альянсу за порухом чарівної палички перемістяться на його територію.

Саме ці породження часів «холодної війни» – емоційна антизахідність і стійке уявлення про «ресурсоорієнтованість» операцій НАТО – сьогодні активно спростовуються конкретними кроками країн-членів Північноатлантичного Альянсу, у яких неважко побачити аксіологічне підґрунтя.

Головними в цьому контексті є зусилля НАТО щодо завершення україно-російської війни. Країни колективного Заходу були змушені докласти чималих зусиль (почасти із серйозними збитками для власної економіки) задля перебудови ланцюжків постачання

енергетичних та інших ресурсів, надати Україні значну фінансову підтримку переважно на беззворотній основі. У цих діях важко знайти ознаки традиційної для США політики підтримки нестабільності в інших регіонах світу, чітко простежується бажання допомогти Україні (а також Молдові, певною мірою Білорусі, Грузії, Вірменії) остаточно увійти до ареалу поширення євроатлантичних цінностей.

Представники російської еліти намагаються побачити і у цьому «ресурсні війни». Наприклад, секретар Ради безпеки Російської Федерації Микола Патрушев заявив про те, що збереження України в якості держави не входить у плани Сполучених Штатів Америки. У своєму інтерв'ю виданню «Известия» він підкреслив, що Україна потрібна американцям лише як об'єкт нещадної експлуатації наявних природних ресурсів без традиційного населення [Цой 2023]. Втім подібні твердження сьогодні виглядають відвертою нісенітницею та викликають думки про психічний розлад у однієї з ключових фігур у керівництві Російської Федерації.

Ще одним важливим доказом переходу НАТО до ціннісноорієнтованої політики є відношення країн Альянсу до подій поза європейським континентом. Політичний консультант І.Мінтусов, намагаючись підтримати у російській «інтелектуальній еліті» ідеї ресурсної орієнтованості дій блоку НАТО, згадав про проблеми африканського континенту: «The Economist назвав найкривавіший конфлікт 2022 року, і це – не на території України. З 2020 по 2022 рік у військовому конфлікті між автономним регіоном Тиграй та урядом Ефіопії загинуло 600 тисяч людей... Світова громадськість не втрутилася і не запобігла загибелі такої великої кількості людей... Європейці стурбовані, насамперед, конфліктом на території України, тому що події розгортаються практично у них на очах і поряд... За два останні сторіччя воєн в Африці ціна людських життів громадян цих країн, як і раніше, невисока, якщо дивитися на це через діоптрію європейського чи американського політичного погляду» [Кремлевский безБашенник 2023].

Зрозуміло, що настільки «влучне» потра-

пляння не могло бути не підхвачене іншими російськими інфлюенсерами: «Європа довгий час жила за рахунок найжорстокішого грабунку колоній. У тому числі – африканців. У результаті у європейців чи не генетично сформоване ставлення до решти світу, як до джерела ресурсів. Не більше того. І в цій парадигмі мислення африканці – такий самий ресурс, як спеції, вугілля чи сталь. А з урахуванням того, що работоргівля заборонена, то й цінність африканців як ресурсу для цивілізованого європейця дорівнює нулю. Нічого особистого. Базальний євроцентризм» [Двуглав 2023].

І ще: «Трохи дивно вражатися і сумувати, що життя умовного африканця в «світловому численні» коштує як би менше, ніж життя умовного європейця. А хіба ж колись було інакше? Таке розуміння закладено у генетичній пам'яті людини, ніякі меседжі BLM та інші толерантності не можуть вибити те, що закладалося поколіннями. Є й більш ціннісний рівень проблеми. Людина за всіх часів була, передусім, ресурсом. Однією з найважливіших характеристик будь-якого ресурсу є відновлюваність. Африка відновлює так, що західний світ не встигає освоювати і десь страждає від надлишку такого ресурсу. А ось поновлення корінних жителів Європи – проблемне питання. Зрушень у цьому питанні не передбачається. Європа об'єктивно стає дедалі смаглявішою – це є факт, якому не потрібно давати позитивну чи негативну оцінку. Але в масштабі цивілізації втрата умовного корінного європейця сьогодні є більшою проблемою, ніж втрата умовного корінного африканця. Тож The Economist просто висловив західне консенсусне бачення демографічних процесів» [Псковская Лента Новостей 2023].

Спроби видати бажане за дійсне поширилися у сучасному російському політичному дискурсі настільки, що на це поза межами РФ вже майже перестали звертати увагу. Насправді невтручання НАТО у громадянську війну в Ефіопії свідчить про фактичну неможливість запропонувати ефективну модель розв'язання конфлікту з чітким ціннісним підґрунтям. Аксиологія євроатлантичного світу є надто далекою від реалій тієї частини африканського континенту, підстав підтримання

регіону Тиграї, центрального уряду, Еритреї або, наприклад, регіону Оромія просто немає. Натомість, проведення військової операції для «ствердження цінностей гуманізму» не може бути в сучасних умовах підтримано ані в країнах НАТО безпосередньо, ані в інших країнах. Подібними причинами багато в чому викликаний і вихід американських військ з Афганістану.

Висновки.

Говорячи про наслідки російської агресії проти України, необхідно зазначити, що прорахунки В.Путіна активізували Західний альянс, збиткових економічних санкцій зазнала російська економіка. Ця війна, за винятком Китаю та низки інших, переважно авторитарних держав, ізолювала Росію від міжнародної спільноти. Агресія В.Путіна також спонукала Фінляндію та Швецію, нейтральні протягом холодної війни, подати запит на вступ до НАТО.

Усі європейські країни НАТО, а також США помітно збільшили свої військові витрати. Німеччина, яка хронічно прострочує виконання своїх зобов'язань перед НАТО щодо витрачання 2% свого валового внутрішнього продукту на військові цілі, зараз виконує цей мандат, порушуючи при цьому свою давню політику не надсилати зброю комбатантам, які воюють. Вона приєдналася до інших членів НАТО в озброєнні України.

США та Європі доведеться мати справу з Росією та скомпрометувати свої взаємно спільні, хоча й багато в чому суперечливі економічні інтереси та інтереси безпеки. І тому ми спостерігаємо роздроблену глобальну систему, в якій західні демократії повинні триматися разом. Інакше, згідно з кліше, вони будуть «висіти окремо».

Головною є можливість ядерної ескалації у військовому конфлікті між західними союзниками та Росією, у якому є кілька ядерних держав: США, Росія, Великобританія та Франція. Ця загроза реальна і має значення. Вторгнення Путіна автоматично підвищує загрози безпеці, що постають перед Заходом, переміщуючи їх за кордони України. Погрожуючи застосувати ядерну зброю, Путін порушив фундаментальну зміну того, як

держави ймовірно сприймуть використання ядерної зброї. Це не той варіант, який можна поставити на стіл легковажно.

Погроза Путіна застосувати ядерну зброю мала наслідки. По-перше, Путін історично змінив характер діалогу про використання ядерної зброї просто тому, що він, по суті, заявив, що Росія може використовувати її в наступальний спосіб на свій вибір проти України чи будь-якого члена НАТО. По-друге, ніхто не знає, якими були б результати, якби Путін застосував ядерну зброю, оскільки це ставить західних союзників у ситуацію «око за око». Мала ядерна зброя потужністю всього 18 кілотонн знищила Хіросіму. Що станеться, якщо Путін використає проти України зброю, у багато разів більшу – це дійсно апокаліптичний сценарій, який Путін висунув на перший план, загрожуючи західній цивілізації та людському життю на землі в цілому. Також незрозуміло, що коли ядерного джина буде випущено з пляшки, чи Путін зможе ним керувати, особливо якщо він під тиском програє у війні з Україною.

Сьогодні для міжнародної безпеки актуальні такі загрози:

1. Кіберзлочинність та кібертероризм: невід'ємним фактом сучасності стало застосування злочинними спільнотами нових досягнень у галузі науки і техніки. У зв'язку з широким використанням інформаційних технологій у різних сферах життєдіяльності держави вразливими стають і важливі об'єкти інфраструктури. Динамічність технічного та інформаційного прогресу сприяє появі нових форм та методів злочинних діянь, які завдають серйозної шкоди як окремим державам та регіонам, так і ставлять під загрозу міжнародну безпеку в цілому.

2. Внутрішні збройні конфлікти: війни як загроза міжнародній безпеці виникають і нині. Серйозні зміни стосуються не лише геополітичних питань їхнього виникнення, а й форматів. Так, найбільшою загрозою нині є регіональні і локальні війни, тобто бойові дії за участю невеликої кількості держав, які можуть бути різної тривалості, а також можуть затухати й починатися знову.

3. Особливої актуальності набуває також

загроза інформаційних воєн, яка є симбіозом сучасних досягнень науки і техніки та посиленням ролі інформації у ХХІ столітті.

4. Масова міграція та нерівномірність процесу розвитку регіонів світу. Економічні та соціальні проблеми в окремих регіонах призводять до масової міграції населення в інші країни з метою пошуку кращих умов

життя та праці. Трудова міграція здатна позитивно впливати на економічні показники, однак у контексті міжнародної безпеки виникає загроза внутрішніх конфліктів із мігрантами у разі їх масової появи. Окрім цього, аналіз існуючих ситуацій масових міграцій демонструє істотне зростання злочинності в таких регіонах.

Бібліографічні посилання

- NATO 2022 Strategic concept*, (2022). [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/290622-strategic-concept.pdf (дата звернення 14.05.2023)
- Виступ Постійного представника України, Надзвичайного і Повноважного Посла С.Кислиці на засіданні РБ ООН щодо ситуації в Україні. (2022). *Українська правда*, 23.06.2022. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/columns/2022/06/23/7354232/> (дата звернення 04.04.2023)
- Газета El Pais опублікувала відповіді США і НАТО на пропозиції Росії по безпеці. (2021). *Ехо Москви*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://elpais.com/internacional/2022-02-02/ee-uu-ofrece-acuerdos-de-desarme-a-cambio-de-desescalar-en-ucrania.html> (дата звернення 12.05.2023).
- Двуглав. (2023). Последствия колониализма. *Telegram*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://t.me/dvuglav/6859> (дата звернення 01.04.2023).
- Іжак, О. (2021). Уран і санкції. *Дзеркало тижня*, 18 січня. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zn.ua/ukr/international/uran-i-sanktsiji.html> (дата звернення 15.05.2023).
- Іжнін, І. (2016). Проблеми транскордонної безпеки у світі, що змінюється. *Транскордонна безпека: політико-правовий, соціально-економічний та гуманітарний виміри. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. Львів: ЛНУ ім. І.Франка.
- Кремлевский безБашенник. Почему никого не волнует беспрецедентное количество убитых в 2022 году жителей Африки. (2023). *Telegram*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://t.me/kremlebezBashennik/33148> (дата звернення 11.04.2023).
- Мельник, Т. (2020). Режим нерозповсюдження ядерної зброї та контролю над озброєннями як надсистема і гарант стабільності євроатлантичної системи. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*, 2(8). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://relint.vnu.edu.ua/index.php/relint/article/view/160> (дата звернення 22.04.2023)
- Псковская Лента Новостей. Немного странно удивляться. (2023). *Telegram*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://t.me/plnpskov/30653> (дата звернення 02.05.2023)
- Російсько-українська війна. Ч.1: Неоголошена війна (20 лютого 2014 - 24 лютого 2022): рекомендаційний покажчик*. (2022). Нац. пед. ун-т імені М.П.Драгоманова, Наукова бібліотека. К.: Вид-во НПУ ім. М.П.Драгоманова.
- Статут Організації Об'єднаних Націй*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://unic.un.org/aroundworld/unic/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf (дата звернення 10.05.2023)
- Цой, І. (2023). «При извержении Йеллоустоуна самым безопасным местом будет Сибирь». *Восемь самых безумных фейков из интервью Патрушева «Известиям»*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://theins.ru/antifake/261473> (дата звернення 18.04.2023)
- Чехович, Т.В. (2013). Забезпечення міжнародної безпеки міжнародноправовими засобами. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*, 1, 277-283.
- Шелест, Г. (2021). Трансатлантичні відносини: тренди та сценарії міжнародної політики 2021 крізь призму українських інтересів. *Рада зовнішньої політики «Українська Призма»*, 10 січня. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://prismua.org/trends_transatlantic (дата звернення 10.05.2023)

References

- Chekhovych, T.V. (2013). Zabezpechennia mizhnarodnoi bezpeky mizhnarodnopravovymy zasobamy [Ensuring international security by means of international law]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav*, 1, 277-283. (in Ukrainian)
- Coj, I. (2023). «Pri izverzhenii Jelloustouna samym bezopasnym mestom budet Sibir'». *Vosem' samykh bezumnykh fejkov iz interv'yu Patrusheva «Izvestiyam»* [“When Yellowstone erupts, Siberia will be the safest place.” Eight craziest fakes from Patrushev’s interview with Izvestia]. Retrieved April 18, 2023 from <https://theins.ru/antifake/261473> (in Russian)
- Dvuglav. (2023). Posledstviya kolonializma [Consequences of colonialism]. *Telegram*. Retrieved April 01, 2023 from <https://t.me/dvuglav/6859> (in Russian)
- Gazeta El Pais opublikovala otvety SSHA i NATO na predlozheniya Rossii po bezopasnosti [El Pais publishes US and NATO responses to Russian security proposals]. (2021). *Ekho Moskvyy*. Retrieved May 12, 2023 from <https://elpais.com/internacional/2022-02-02/ee-uu-ofrece-acuerdos-de-desarme-a-cambio-de-desescalar-en-ucrania.html> (in Russian)
- Izhak, O. (2021). Uran i sanktsii [Uranium and sanctions]. *Dzerkalo tyzhnia*, 18 sichnia. Retrieved May 15, 2023 from: <https://zn.ua/ukr/international/uran-i-sanktsiji.html> (in Ukrainian)
- Izhnin, I. (2016). Problemy transkordonnoi bezpeky u sviti, shcho zminiuietsia [Cross-border security issues]. *Transkordonna bezpeka: polityko-pravovyi, sotsialno-ekonomichnyi ta humanitarnyi vymiry. Materialy Mizhnarodnoi nauково-praktychnoi konferentsii*. Lviv: LNU im.I.Franka. (in Ukrainian)
- Kremlevskij bezBashennik. Pochemu nikogo ne volnuet besprecedentnoe kolichestvo ubitykh v 2022 godu zhitelej Afriki [Why no one cares about the unprecedented number of people killed in Africa in 2022]. (2023). *Telegram*. Retrieved April 11, 2023 from <https://t.me/kremlebezBashennik/33148> (in Russian)
- Melnyk, T. (2020). Rezhym nerozpozvsudzhennia yadernoi zbroi ta kontroliu nad ozbroienniamy yak nadsystema i harant stabilnosti yevroatlantskoi systemy [The regime of nuclear non-proliferation and arms control as a supersystem and guarantor of the stability of the Euro-Atlantic system]. *Mizhnarodni vidnosyny, suspilni komunikatsii ta rehionalni studii*, 2(8). Retrieved April 22, 2023 fro: <https://relint.vnu.edu.ua/index.php/relint/article/view/160> (in Ukrainian)
- NATO 2022 Strategic concept. (2022). Retrieved May 14, 2023 from https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/290622-strategic-concept.pdf
- Pskovskaya Lenta Novostej Nemnogo stranno udivlyat'sya [It's a little strange to be surprised]. (2023). *Telegram*. Retrieved May 02, 2023 from <https://t.me/plnpskov/30653> (in Russian)
- Rosiisko-ukrainska viina. Ch.1: Neoholoshena viina (20 liutoho 2014 - 24 liutoho 2022): rekomendatsiinyi pokazhchyk [Russian-Ukrainian war. Part 1: Undeclared War (February 20, 2014 - February 24, 2022): Guide]. (2022). *Nats. ped. un-t imeni M.P.Drahomanova, Naukova biblioteka*. K.: Vyd-vo NPU im. M.P.Drahomanova. (in Ukrainian)
- Shelest, H. (2021). Transatlantskhi vidnosyny: trendy ta stsennarii mizhnarodnoi polityky 2021 kriz pryzmu ukrainskykh interesiv [Transatlantic relations: trends and scenarios international policy 2021 through the prism of Ukrainian interests]. *Rada zovnishnoi polityky «Ukrainska Pryzma»*, 10 sichnia. Retrieved May 10, 2023 from http://prismua.org/trends_transatlantic (in Ukrainian)
- Statut Orhanizatsii Obiednanykh Natsii [Charter of the United Nations]. Retrieved May 10, 2023 from https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf (in Ukrainian)
- Vystup Postiinoho predstavnyka Ukrainy, Nadzvychainoho i Povnovazhnoho Posla S.Kyslytsi na zasidanni RB OON shchodo sytuatsii v Ukraini [Speech of the Permanent Representative of Ukraine, Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary S.Kyslytsia at the meeting of the UN Security Council regarding the situation in Ukraine]. (2022). *Ukrainska pravda*, 23.06.2022. Retrieved April 04, 2023 from <https://www.pravda.com.ua/columns/2022/06/23/7354232/> (in Ukrainian)